

FAKTA OM FORSVARET

NATO 1949-2009

INNHold

NORSK SIKKERHETS - OG FORSVARSPOLITIKK

SIKKERHETSPOLITISKE MÅL	3
FORSVARSPOLITISKE MÅL	3
FORSVARETS OPPGAVER	4
REGJERINGENS FOKUSOMRÅDER	5
INTERNASJONALT SAMARBEID	
FN	6
NATO	6
EU	7
Nordisk samarbeid	7
NASJONALT SAMARBEID	8
STRUKTUR OG VIRKSOMHET	
ANSVARSFORDELINGEN I NORGE	9
DEN STRATEGISKE LEDELSEN AV FORSVARET	
Forsvarsdepartementet	10
ETATENE	
Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)	12
Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)	12
Forsvarsbygg (FB)	12
FORSVARET	
Forsvarsstaben (FST)	13
Forsvarets operative hovedkvarter (FOHK)	14
Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)	14
Etterretningstjenesten (FST)	14
Forsvarets operative hovedkvarter (FOHK)	15
Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)	15
Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI)	15
Forsvarsgrenene	
Hæren	16
Sjøforsvaret	18
Luftforsvaret	20
Heimevernet	22
PERSONELLPOLITIKK OG VETERANER	24
VERNEPLIKTEN	25
MATERIELL OG INVESTERINGER	26
FORSVARSBUDSJETTET	27
NATO 60 ÅR	
MEDLEMSLAND OG HISTORIKK	28
FAKTA	
INTERNASJONALE OPERASJONER	38
FRIVILLIGE ORGANISASJONER OG ADRESSER	40
INFORMASJON I FORSVARET	44
FORKORTELSER	45
GRADER/DISTINKSJONER	48

NORSK SIKKERHETS - OG FORSVARSPOLITIKK

SIKKERHETSPOLITISKE MÅL

Hovedmålet for norsk sikkerhetspolitikk er å ivareta og fremme nasjonale sikkerhetspolitiske interesser. Disse ivaretas best ved å bidra til fred, sikkerhet og stabilitet, både i norske nærområder og globalt. Nasjonalt må Norge være i stand til å hevde suverenitet og suverene rettigheter, og utøve myndighet i norske områder for å ivareta våre interesser.

Norges viktigste bidrag til å styrke internasjonal, og dermed norsk sikkerhet, er vår aktive og konstruktive deltakelse i FN og Nato.

FORSVARSPOLITISKE MÅL

Forsvaret innrettes slik at det er et mest mulig relevant og effektivt virkemiddel i arbeidet med å nå de overordnede sikkerhetspolitiske mål. Dette gjenspeiles i de overordnede målene for Forsvarets virksomhet.

Forsvaret skal derfor, innenfor sitt ansvarsområde og gjennom et samarbeid med andre nasjonale myndigheter der dette er naturlig, kunne:

- Alene og sammen med allierte sikre norsk suverenitet, norske rettigheter, interesser og verdier samt bevare norsk handlefrihet mot militært og annet press.
- Gjennom deltakelse i flernasjonale fredsoperasjoner forankret i et klart og

utvetydig folkerettslig grunnlag og internasjonalt forsvarssamarbeid, bidra til fred, stabilitet, håndhevelse av internasjonal rett og respekt for menneskerettighetene, samt forebygge bruk av makt fra stater og ikke-statlige aktører mot norsk og internasjonal sikkerhet.

- Sammen med allierte bidra til kollektivt forsvar av Norge og andre allierte i henhold til våre allianseforpliktelser, og til å møte ulike typer anslag og angrep for å sikre norsk og kollektiv sikkerhet
- bidra til å ivareta norsk samfunnsikkerhet, redde liv og begrense konsekvenser av ulykker, katastrofer, anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører.

FORSVARETS OPPGAVER

Forsvaret skal gjennom sine oppgaver bidra til å oppfylle Norges sikkerhets- og forsvarspolitiske mål. Forsvarets oppgaver er delt

inn i nasjonale oppgaver, oppgaver som løses i samarbeid med allierte og eventuelt andre, og andre relevante oppgaver.

Nordområdene er Norges viktigste strategiske satsningsområde.

REGJERINGENS FOKUSOMRÅDER

Norges grunnleggende sikkerhetspolitiske interesser har utgangspunkt i forsvaret av vår politiske og territoriale integritet. Helt sentralt står en helhetlig sikkerhetspolitikk med vekt på styrket samfunnssikkerhet og en god balanse i forholdet mellom militær og sivil beredskap.

Forsvaret er et av de viktigste redskap norske myndigheter har for å fremme norske sikkerhetspolitiske interesser, både i våre nærområder og internasjonalt og skal utgjøre militærmakt som en integrert del av en helhetlig strategi.

Nordområdene er Norges viktigste strategiske satsningsområde. En robust norsk militær tilstedeværelse representerer en sikkerhetspolitisk terskel og evne til god

krisehåndtering og er et viktig bidrag for å skape forutsigbarhet og stabilitet.

Nasjonale utfordringer vil, sammen med de internasjonale oppgavene, være sentrale for den fremtidige dimensjoneringen av Forsvaret. Sammen med FN utgjør Nato grunnsteinen i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Den moderniserings- og omstillingsprosess som Forsvaret gjennomgår, har som hovedmål å videreutvikle våre styrker i retning av større tilgjengelighet og anvendbarhet for oppgaver både nasjonalt og internasjonalt. Det handler om ytterligere tilpassing av base- og støttestrukturen, prioritering av ressursbruken mot operativ virksomhet og materiellinvesteringer og om å iverksette omfattende personellreformer.

INTERNASJONALT SAMARBEID

FN

FN spiller en nøkkelrolle og er et fastpunkt for norsk sikkerhetspolitikk. En verdensorden bygget på FN og med FN som en ledende sikkerhetspolitisk aktør sikrer en fredeligere og mer stabil global utvikling.

Dette er en orden som bygger på folkeretten, hvor maktbruk er regulert. Vår sikkerhet er nært knyttet til eksistensen av vel fungerende ordninger for multilateralt sikkerhetssamarbeid i en global ramme.

Fredsoperasjoner med FN-mandat kan også ledes av medlemsstater eller være regionale operasjoner som for eksempel operasjonene i Afghanistan og på Balkan. At disse operasjonene er forankret i et FN-mandat gir dem legitimitet. Samtidig bidrar denne «rollefordelingen» til at FN kan bruke sine ressurser på andre utfordringer.

NATO

The North Atlantic Treaty Organisation (NATO) er, ved starten av 2009, en allianse mellom 26 nordamerikanske og europeiske land dedikert til oppfyllelse av målsettingene i Atlanterhavspakten, signert 4. april 1949.

Innenfor den overordnede rammen som legges av FN, er Nato hjørnesteinen i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Alliansen skal søke å forebygge, begrense og eventuelt løse kriser og konflikter som kan utvikle seg til å true sikkerheten til ett eller flere medlemsland.

Natos gjensidige sikkerhetsgaranti, der et angrep mot én er å betrakte som et angrep mot alle, er basert på evnen til å kunne møte trusler og sikkerhetsutfordringer der de oppstår.

Fra i hovedsak å ha vært en planleggingsorganisasjon under den kalde krigen, da

hovedfunksjonen var militær avskrekking, er NATO nå en organisasjon som aktivt leder og gjennomfører ulike typer militære operasjoner.

I 2009 har Nato-operasjoner i Afghanistan (ISAF - International Security Assistance Force), Kosovo (KFOR- Kosovo Force) og Irak (NTIM - I - Nato Training Mission - Iraq). Alle disse operasjonene er basert på et mandat fra FNs sikkerhetsråd eller en invitasjon fra den berørte stats myndigheter. I tillegg har Nato en overvåkningsoperasjon i Middelhavet (OAE - Operation Active Endeavour) basert på Atlanterhavspaktens artikkel 5 (NATOs gjensidige sikkerhetsstrategi). Alliansen støtter også den afrikanske union (AU) og operasjonen AU gjennomfører i Darfur i Sudan.

EU

EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik (European Security and Defence Policy - ESDP) har gjennomgått en betydelig utvikling de siste årene. EU viser økt evne og vilje til å utvikle forsvarskapasiteter og utføre sivile og militære krisehåndteringsoperasjoner.

EUs innsatsstyrker (EU Battle Groups) og EUs forsvarsbyrå (European Defence Agency - EDA) er kjernen i EUs satsing på kapasitetssiden.

Norge søker aktivt å medvirke i EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid. På det overordnede plan har Norge både formell og uformell sikkerhets- og forsvarspolitisk dialog med EU, og vi har et tett samarbeid med EU i FN-sammenheng.

Norge har meldt inn militært og sivilt personell til EUs styrkeregistre, og vi deltar i EUs sivile operasjoner på Vest-Balkan og i Afghanistan. Med bred støtte i Stortinget har regjeringen besluttet at Norge skal delta i en nordisk innsatsstyrke (Nordic Battle

Group) sammen med Sverige, Finland, Estland og Irland. Det norske bidraget er på rundt 150 personer, som i hovedsaklig er innenfor sanitet og transportkontroll stod på beredskap 1. halvår 2008 og det planlegges med å delta i en ny 6-månederes beredskapsperiode i 2011.

Norge har siden mars 2006 hatt en samarbeidsavtale med EUs forsvarsbyrå European Defence Agency (EDA). Avtalen gir Norge adgang til å delta i programmer og prosjekter innenfor alle byråets områder.

NORDISK SAMARBEID

Det nordiske forsvarssamarbeidet er omfattende og fungerer svært godt, til tross for ulik forankring med hensyn til EU og NATO. Det er et stort sammenfall i sikkerhetspolitiske vurderinger og interesser blant de nordiske land. Sammen kan de nordiske land

yte større bidrag til fredsskapende og stabiliserende operasjoner enn hva hvert land klarer alene. Samtlige nordiske land deltar i internasjonale operasjoner innenfor rammen av EU, Nato og FN. Det er tatt initiativ for å kunne videreutvide og forsterke det nordisk samarbeidet innen styrkeproduksjon og logistikk. Et slikt videreutviklet samarbeid vil kunne gi store fordeler og besparelser, samtidig som landene beholder nødvendig suverenitet over landenes operative kapasiteter.

NASJONALT SAMARBEID

Forsvarets oppgaver er i den tradisjonelle oppfatning av sikkerhetspolitikkenes formål knyttet til forsvar av statsmakten og dens grunnleggende interesser - statssikkerhet. Statssikkerhet er et helt grunnleggende sikkerhetsbehov som, når staten stilles overfor en alvorlig trussel, kan legitimere innsats av mange eller alle dens tilgjengelige ressurser. Nye sikkerhetsutfordringer og nye typer væpnede konflikter etter slutten på den kalde krigen har ført til økt vekt på samfunnssikkerhet. I tillegg har en rekke risikofaktorer, som faren for smittsomme sykdommer, naturkatastrofer og store ulykker også fått økt betydning i sikkerhets- og beredskapsarbeidet nasjonalt. Hovedprinsippet i arbeidet med samfunnssikkerhet er at den myndighet som har ansvar for en sektor til daglig, også har ansvaret for beredskapsplanlegging og eventuell iverksettelse av beredskapstiltak i en krisesituasjon. Det er politiet og øvrige sivile myndigheter som skal ivareta samfunnssikkerheten

i situasjoner hvor statssikkerheten ikke er truet. Forsvaret har fått i oppgave, med grunnlag i gjeldende lover og forskrifter og innenfor rammen av tilgjengelige ressurser og kompetanse, å støtte det sivile samfunn ved ulykker, redningsaksjoner, naturkatastrofer og annen fare for liv og helse eller materielle skader. Eksempel på sivil-militært samarbeid er grensevakten langs den norsk-russiske grensen i Finnmark, Forsvarets deltakelse i redningstjenesten og Forsvarets rolle i kystberedskapen.

Totalforsvarskonseptet er en del av det sivil-militære samarbeidet og omfatter både sivil støtte til Forsvaret, og Forsvarets støtte til det sivile samfunn. Forsvarets bistand ved fredstidskriser vil normalt utgjøre et supplement til de sivile myndigheter når en krise er av en slik karakter at ansvarlig sektor ikke klarer å håndtere krisen på egenhånd. Eksempel på slik støtte er Heimevernets bistand ved kriser og katastrofer.

STRUKTUR OG VIRKSOMHET

ANSVARSFORDELINGEN I NORGE

Kongen er ifølge Grunnloven den høyeste militære befalingsmann i landet. Denne myndighet utøves av Kongen i statsråd, det vil si av regjeringen.

Politisk kontroll med Forsvaret utøves gjennom samspillet med maktfordelingen mellom Stortinget og regjeringen. Det er regjeringen som har det øverste utøvende ansvar både for den militære og sivile forberedelse i fredstid, og for ledelsen av totalforsvaret i kriser og krig. I saker av viktig utenriks- og sikkerhetspolitisk karakter konsulteres Stortingets organer før endelige beslutninger tas.

Grunnlovens § 25 fastslår samtidig om de væpnede styrker («Rigets Land- og Sømagt») at «den maa ikke forøges eller forminskes uden Stortingets Samtykke.»

Stortingets forsvarskomiteé behandler saker

om det militære forsvar og den sivile beredskap. Forsvarsministeren leder Forsvarsdepartementet og er konstitusjonelt og parlamentarisk ansvarlig for Forsvarets virksomhet. Alle saker som ikke behandles i statsråd avgjøres av forsvarsministeren eller på dennes vegne. Såkalte militære kommandosaker, det vil si saker som gjelder mobiliseringsplaner og forsvarsplaner, behandles utenom statsråd. Forsvarsministeren foredrar slike saker for Kongen med bare statsministeren og utenriksministeren til stede. Ordningen praktiseres svært sjelden.

Det er Justisdepartementet som i fredstid har ansvaret for å samordne den sivile beredskapsplanleggingen. Samtidig har alle departementer beredskapsansvar innen sine fagfelt.

DEN STRATEGISKE LEDELSEN AV FORSVARET

Den strategiske ledelsen av Forsvaret inkluderer Forsvarsdepartementet (FD), forsvarsjefen og hans/hennes strategiske funksjoner i FD, samlokalisert med Forsvarsstaben, FST. Forsvarsdepartementet er en politisk/administrativ institusjon. Det vil si at FD både er en del av det politiske styringsappa-

ratet og en del av forvaltningssystemet. **Statsråden** er medlem av regjeringen og departementets øverste leder. **Statssekretæren** er direkte underlagt statsråden. Departementets øverste faste embetsmann er **departementsråden**. **Forsvarssjefen** utøver sin rolle som for-

FORSVARSDEPARTEMENTET

Departementet er inndelt i fire avdelinger og har i underkant av 300 ansatte. Det er både sivile og militære på alle nivåer i departementet.

Avdeling for personell og fellestjenester omfatter administrative oppgaver og utviklingsoppgaver. En del av oppgavene er internt rettet, mens andre, som for eksempel personalpolitikk og juridiske tjenester, også omfatter ansvar for sektoren som helhet.

Avdeling for sikkerhetspolitikk har ansvaret for håndteringen av sikkerhetspolitiske spørsmål, samt for departementets internasjonale virksomhet, beredskapsplanlegging, totalforsvaret, krisehåndtering, operasjoner, interna-

svarsministerens øverste militære rådgiver og forsvarssjefens strategiske funksjoner er integrert i departementet.

Den militære kommandomyndighet er delegert til militære sjefer. Forsvarssjefen er landets øverste militære embetsmann. Han er regjeringens og forsvarsministerens rådgiver i militære spørsmål, og fører alminnelig kommando over Norges forsvar.

I krig fortsetter forsvarssjefen å være regje-

ringens nærmeste militære rådgiver, mens den operative kommandomyndigheten over de militære styrkene, med unntak av Heimevernet, er forutsatt overført til NATOs integrerte kommandostruktur.

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) etableres som et nasjonalt hovedkvarter for å lede fellesoperasjoner og koordinere territoriale styrker som beholdes under nasjonal kommando i krise og krig.

sjonal og militær rett og relasjoner på det sikkerhetspolitiske området.

Avdeling for økonomi og styring har hovedansvaret for planlegging og utvikling av virksomhet, organisasjon og struktur innenfor den enkelte

langtidsplanperiode. Videre skal avdelingen drive overordnet styring og kontroll av virksomheten i underlagte etater. **Avdeling for forsvarspolitik og langtidsplanlegging** har ansvar for strategisk analyse, overordnet langsiktig policyut-

vikling og planlegging for forsvarssektoren.

Materielldirektøren har et ansvar for å koordinere departementets virksomhet når det gjelder materiellanskaffelser i Forsvaret. Han har også et ansvar for å representere Norge i relevante nasjonale og internasjonale fora, og er kontaktpunkt overfor norsk og internasjonal industri.

Controllerenheten skal bidra til at Forsvaret når sine mål, gjennom å gi ledelsen støtte i Forsvarsdepartementets styring og kontroll med underlagte ledd.

Kommunikasjonsetheten er organisert som eget stabelement under departementsråden.

FORSVARSSJEF
Sverre Oslien

MATERIELLDIREKTØR
Leif Lindbäck

CONTROLLER
Svend Lilleby

LEDELSENS SEKRETARIAT
Gisle Norheim

KOMMUNIKASJONSSJEF
Kåre Helland-Olsen

Avdelingssjef Økonomi og styring
Ejlestad

FD III AVDELING FOR ØKONOMI OG STYRING

Generalmajor Rolf E. Bjerk

- FD III 1 Fireårsplanlegging og økonomisk analyse
- FD III 2 Struktur og organisasjonsutvikling
- FD III 3 Styring, budsjett og resultatanalyse
- FD III 4 Investeringsstyring
- FD III 5 Drift, avhending og miljø

FD IV AVDELING FOR FORSVARSPOLITIKK OG LANGTIDSPLANLEGGING

Kontreadmiral Arne Røksund

- FD IV 1 Strategisk analyse og langtidsplanlegging
- FD IV 2 Kapasitetsutvikling og strukturplanlegging
- FD IV 3 Investeringsplanlegging

Nato-delegasjonen Brussel Andre tjenestesteder i utlandet

ETATEN

er Forsvarsdepartementets største underliggende etat som ledes av Forsvarssjefen og med ansvar for det militære kommandoapparatet, de militære styrkene og understøttelsen av disse.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)

er et direktorat administrativt underlagt Forsvarsdepartementet og er på vegne av Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet det utøvende organ for forebyggende sikkerhet i henholdsvis sivil og militær sektor. NSM skal bidra til å sikre vitale objekter og informasjon mot sikkerhetstruende virksomhet, det vil si spionasje, sabotasje eller terrorhandlinger.

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

er en sivil forskningsinstitusjon organisert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, direkte underlagt Forsvarsdepartementet. FFI er Forsvarets sentrale forskningsinstitusjon og har til formål å drive forskning og utvikling for Forsvarets behov. Videre er FFI rådgiver for Forsvarets ledelse. Spesielt skal instituttet se på trekk ved den vitenskapelige og teknologiske utvikling som kan påvirke forutsetningene for sikkerhetspolitikken eller forsvarsplanleggingen.

Forsvarsbygg (FB)

er et forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Primær oppgavene er planlegging, utbygging, rådgivning, utleie og salg av Forsvarets eiendommer. Forsvarsbygg forvalter flere millioner kvadratmeter bygningsareal. I tillegg forvaltes et grunnareal på 1,3 millioner dekar. Forsvarsbygg har Forsvaret som største og viktigste kunde, men er ikke en del av etaten Forsvaret.

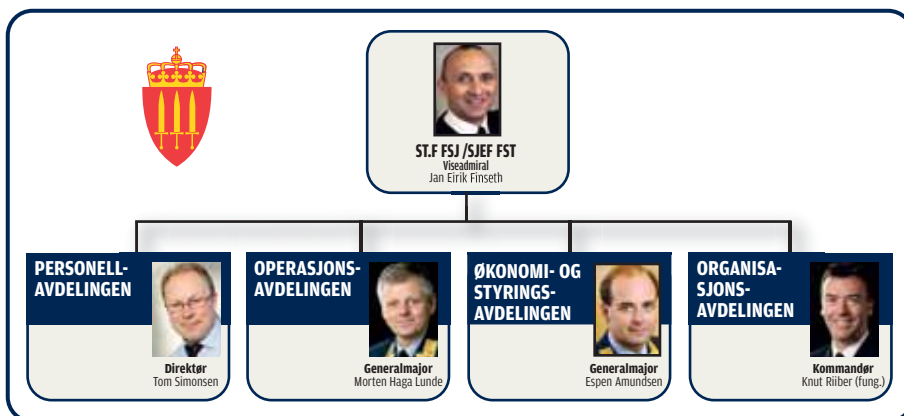
FORSVARET

Forsvarsstaben (FST)

skal, på forsvarssjefens vegne, ivareta ansvaret for å gjennomføre oppdrag, påse at beslutninger følges opp og ivareta det daglige arbeidsgiveransvaret for personellet i Forsvaret. Dette betyr at FST har ansvaret for at planverk og budsjett som er fastlagt og formidlet fra departementet blir implementert. Forsvarsstaben har fire avdelinger:

Personellavdelingen, Operasjonsavdelingen, Økonomi- og styringsavdelingen og Organisasjonsavdelingen.

Generalinspektørene, som i løpet av 2009 organiseres utenfor Forsvarsstaben som et underliggende nivå til denne, har gjennomføringsansvaret for styrkeproduksjonen i forsvarsgrenene og Heimevernet.

Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben er samlokalisert i det nye ledelsesbygget på Akershus festning.

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH)

etablert på Reitan utenfor Bodø fra 1. august 2009. Frem til da overvåker Forsvarets fellesoperative hovedkvarter (FOHK) på Jåtta utenfor Stavanger kontinuerlig situasjonen innenfor norske interesseområder på land, til havs og i luften. Dette hovedkvarteret har operativ kontroll over Norges territorialforsvar og ansvar for å planlegge og lede Forsvarets operasjoner i fred, krise og krig. Dette inne-bærer at hovedkvarteret også har ansvaret for norske styrker i utlandet. FOHK/FOH planlegger og leder de største militære øvelsene i Norge og tilrettelegger for alliert trening i Norge. FOHK og Landsdelskommando Nord-Norge (LDKN) på Reitan utenfor Bodø legges ned 31. juli. Fra 1. august styres all operativ virksomhet samt øvelser fra Forsvarets operative hovedkvarter i Bodø.

Forsvarets logistikk-organisasjon (FLO)

sitt ansvarsområde omfatter blant annet ingeniørtjenester, anskaffelse, investering, forsyning, informasjons- og kommunikasjonstjenester (IKT), vedlikehold, reparasjoner og lagring av materiell. FLO har også ansvar for drift av sambands- og IT-systemer i Forsvaret. Organisasjonen skal understøtte styrkeproduzentene Hær, Sjø, Luft og Heimevern samt Forsvarets operative enheter. FLO vil få justeringer i oppgaver og organisasjon i løpet av det kommende år.

Etterretnings-tjenesten

fremskaffer informasjon om forhold utenfor Norges grenser. Dessuten innhenter, bearbeider og analyserer den informasjon som angår norske interesser, sett i forhold til fremmede stater, organisasjoner og individer. Hensikten med etterretningsvirksomhet er å bidra til å gi norske myndigheter et solid beslutningsgrunnlag i saker som gjelder utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. I 1998 kom Lov om Etterretnings-tjenesten, og senere Kongelig resolusjon av 31. august 2001 med Instruks om Etterretningstjenesten, der blant annet internasjonal terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen og overnasjonale miljøproblemer er nye områder for virksomheten. Instruksen presiserer at tjenesten skal være under norsk kontroll.

Forsvarets sanitet (FSAN)

Forsvarets sanitet er den sentrale sanitetsorganisasjonen i Forsvaret. FSAN skal videreutvikle sanitets- og veterinærtjenesten i Forsvaret. Organisasjonen skal bidra aktivt til utviklingen av det militærmedisinske fagområdet, både i NATO og i totalforsvarssammenheng, innenfor områdene organisasjon, materiell, personell og prosedyrer. FSAN driver forskning innenfor flere områder, blant annet innen traumatologi, flymedisin, navalmedisin og katastrofepsykiatri. Forsvarets sanitet skal fungere som et redskap for å utvikle og vedlikeholde en fullverdig sanitetstjeneste i fred, krise og krig - nasjonalt og internasjonalt.

Forsvarets høyskole

Forsvarets høyskole har ansvaret for felles utdanningsvirksomhet. Den består av avdelingene: FHS/Sjefskurs, Forsvarets stabsskole, Institutt for forsvarsstudier, Avdeling for sivile studier, og Norges idrettshøyskole/ Forsvarets institutt. Foruten Sjefskursene og stabs- og masterstudiet, utvikler og gjennomfører Forsvarets høyskole også kurs og videreutdanning for sivilt ansatte og vernepliktige, en rekke FN/NATO-kurs og e-læringskurs. Høyskolen formidler anskaffet utdanning gjennom Voksenopplæringen i Forsvaret og Forsvarets studiesenter. Forsvarets høyskole har det overordnede faglige ansvaret for akkreditert profesjonsrettet utdanning i Forsvaret.

Forsvarets informasjonsinfrastruktur (INI)

Det etableres en sjef for Innovasjon, nettverkskapasiteter og informasjonsinfrastruktur i Forsvaret som en enhet på nivået under forsvarssjefen, for å sikre en mer effektiv utnyttelse av Forsvarets samlede IKT-ressurser samt for å styre utviklingen mot et nettverksbasert forsvar. Forsvarets arkivadministrasjon og Forsvarets kompetansesenter for kommando, kontroll- og informasjonssystemer er underlagt sjef INI.

HÆREN

Operative kapasiteter

1 selvstendig mekanisert brigade (Brigade Nord)
 HM Kongens Garde
 Grensevaktene
 Forsvarets spesialkommando/Hærens jegerkommando

Materiell

Stridsvogner av type Leopard 2 ANO (120 mm) og stridsvogner av typen Leopard 1 A5NO (105 mm)
 Stormpanservogner av typen CV 9030N
 Pansrede kjøretøy av typen M-113 (div. utgaver) og 75 SISU/PASI
 Artilleriskyts av typen M 109 A3GNM
 Panservåpen av typen ERYX Javelin
 Bombekastere av typen 81 mm BK
 Pansrede ingeniørvogner av ulike kategorier bygget på Leopard-chassis
 Pansrede IVECO, pluss diverse multikjøretøy

Skoler og kompetansesenter

Hærens transformasjons- og doktrinekommando (TRADOK), Oslo
 Forsvarets vinterskole, Terningmoen
 Krigsskolen, Linderud leir i Oslo
 Hærens befalsskole, Rena leir
 Hærens taktiske treningssenter (HTTS), Rena leir

Leopard 2 ANO

HMKG

Grensevakt

IVECO

TOW

M 109 A3GNM

SJØFORSVARET

Operative kapasiteter

Sjef Kysteskadren med stab i Bergen

Ledelseelementet NorTG, leder flernasjonale maritime operasjoner i og utenfor Norge

Fregattvåpenet (Fridtjof Nansen-klasse fregatter)

Ubåtvåpenet (Ula-klassen ubåter)

MTB-våpenet (Hauk- og Skjold-klasse)

Minevåpenet (Oksøy- og Alta-klasse minerydderfartøyer)

Marinens jegervåpen (kystjegere, marinejegere, minedykkere og taktisk båtskvadron)

Logistikkvåpenet (logistikk på kjøll)

Skoler og kompetansesenter

Sjef Sjøforsvarets skoler med stab i Bergen

Rekruttskole, KNM Harald Haarfagre, Stavanger

Befalsskolen for Sjøforsvaret, Horten (Bergen fra 1. august 2009)

Sjøkrigsskolen, Laksevåg, Bergen

KNM Tordenskjold - utdannings- og kompetansesenter for maritim krigføring,

Haakonsvern, Bergen

Materiell

5 Fridtjof Nansen-klasse fregatter i løpet av 2010

6 Ula-klasse undervannsbåter

6 Skjold-klasse fartøyer (6 innen 2011)

3 Oksøy-klasse minejaktfartøyer

3 Alta-klasse minesveipere

2 Logistikk- og støttefartøyer samt kongeskipet KS Norge

Et mindre antall støttefartøyer, samt små, hurtiggående fartøyer i Taktisk Båtskvadron (Stridsbåt 90N).

Kystvakten disponerer 6 Lynx-helikoptre, samt innleide fly. Forsvaret vil få tilført 14 nye NH-90 helikoptre (8 til Kystvakten og 6 til Marinen)

Ytre kystvakt 1 Svalbard-klasse, isforsterket, helikopterbærende

3 Nordkapp-klasse, helikopterbærende

3 Barentshav-klasse, leveres 2009-10

KV Harstad

KV Ålesund

Indre Kystvakt 5 Nornen-klasse

Fregatt Fridtjof Nansen-klasse

Ubåt Ula-klasse

MTB Skjold-klasse

Minerydder Oksøy-klasse

Minejaktfartøyet KNM Hinnøy

KV Svalbard

Nordkapp-lassen

Kystvakten

Sjef Kystvakten med stab i Oslo. Indre og Ytre Kystvakt under operativ ledelse av KV Nord på Sortland KV Sør på Haakonvern.

LUFTFORSVARET

Styrkeproduserende enheter

Hovedflystasjoner: Bodø og Ørland. Flystasjoner: Gardermoen, Andøya, Bardufoss og Rygge samt stasjonsgruppe Banak.

Kontroll- og varslingsstasjoner: Sørreisa og Mågerø (luftromsovervåking samt ledelse av jagerfly og luftvern)

Skoler og kompetansesenter

Rekruttskole KNM Harald Haarfagre, Stavanger (besluttet overflyttet til Kjevik)

Luftforsvarets skolesenter (befalsskole og teknisk skole), Kjevik

Luftkrigsskolen, Trondheim

Luftforsvarets flygeskole, Bardufoss

Luftforsvarets utdanningsinspektorat, Rygge (fom 1/8-09)

Luftoperativt inspektorat, Rygge

Operative kapasiteter

57 F-16 kampfly (luft-til-luftoperasjoner, luft-til-bakkeoperasjoner, samvirke med land- og sjøstridskrefter, informasjonsinnhenting)

12 Sea King helikoptre for søk- og redning samt ambulanseoppdrag

6 P-3 Orion maritime overvåkingsfly

4 C-130 J Hercules taktiske transportfly (siste fly leveres sommer 2010)

6 Lynx helikoptre (kystvaktoperasjoner)

18 Bell 412 SP helikoptre (taktisk personelltransport)

3 DA-20 Jet Falcon (elektroniske operasjoner)

12 Saab Safari skolefly

1 NASAMS II luftvernnavdeling, 1 basesett (eksplosivrydding, utrykningsenheter, ABC, sanitet, vakt- og sikringsenheter), 2 kontroll- og varslingsstasjoner

Sea King - søk og redning

Lynx helikopter - kystvaktoperasjoner

P-3 Orion- overvåking

C-130J Hercules - taktiske operasjoner

F-16 - luft-luft, luft-bakke

Baseforsvar

NASAMS - luftvern

Bell 412 - taktisk transport

Jet falcon - elektroniske operasjoner

HEIMEVERNET

Heimevernets oppdrag er å beskytte mennesker og samfunnsviktige funksjoner, herunder bidra til suverenitetshevdelse, nasjonal krisehåndtering, mottak av allierte forsterkning og bidrag til samfunnsikkerhet. De fleste oppdragene ligger i kystsonen og løses gjennom integrerte Heimevernoperasjoner hvor land-, sjø- og luftheimvernet samvirker. Geralinspektøren for Heimevernet (GIHV) er ansvarlig for styrkeproduksjon av Heimevernets krigsstruktur. Dette ivaretar han gjennom sine territorielle distriktsstaber, skoler og kompetansesentra.

Heimevernets skole og kompetansesenter (HVSKS), Dombås
Sjøheimvernkommandoen, Haakonvern,
Heimevernets befalsskole (HVBS), Porsangmoen. Fra 1. august 2009

Operative kapasiteter

LEDELSEELEMENTER

13 territoriale distriktsstaber, reduseres til 11 i løpet av 2009
15 deployerbare innsatskommandoer hvorav to er sjømobile
4 statiske LUHV kommandoer

STYRKER

13 innsatsstyrker med landkapasiteter og fire med sjøkapasiteter for hurtig innsetting
207 områder med kapasiteter for supplement og forsterkning til innsatsenhetene
1 deployerbar kommando
2 deployerbare SHV-grupper
4 SHV-innsatsstyrker med kapasiteter for hurtig innsetting.
17 SHV-områder med kapasiteter for supplement og forsterkning til innsatsenhetene
11 LUHV-områder med kapasiteter for baseforsvar av flystasjoner

Skarpskytterlag

Jegerlag

Hundelag

Flerbruksfartøy med bordingslag

Heimevernets nye fartøy i Reine-klassen

Kontrolldykkerlag

PERSONELLPOLITIKK

Et overordnet mål i personellpolitikken er å ha høyt motiverte medarbeidere med nødvendig dybde og bredde i kompetansen til å løse Forsvarets oppgaver. Forsvaret skal fremstå som en attraktiv arbeidsplass, hvor de ansatte gis gode utviklingsmuligheter. Rekruttering, kompetanse, karriere- og lederutvikling, lønn, familie og HMS-arbeid har prioritet. Forsvarets personellpolitikk

skal ivareta behovet for riktig kompetanse til rett sted og tid, og hvor alle samles om en kultur som er inkluderende og stimulerer til mangfold. Personellstrukturen endres i retning av flere vervede soldater, en ny kategori avdelingsbefal og beordringsplikt til operasjoner i utlandet. Horisontale karriereveier for vervede og befal videreutvikles.

VETERANER

For å få et felles kontaktpunkt mot alle veteraner, har Forsvarets etablert Forsvarets veteranadministrasjon (FVA). FVAs målgruppe er militært personell som har avsluttet en tids- og stedsavgrenset skarp operasjon innenlands eller utenlands. Over 100.000 nålevende nordmenn har deltatt i slike operasjoner. FVA skal være Forsvarssjefens rådgivende organ i alle spørsmål som angår veteransaker. FVA skal på vegne av Forsvaret være det overordnede kontaktpunkt for veteraner som søker kontakt med Forsvaret. FVA skal ha et nært samarbeide med de frivillige veteranorganisasjonene.

Forsvaret har for 2009 økt den økonomiske støtten til veteranforeninger: Den økonomiske støtten fra Forsvarsdepartementet til Norges Veteranforbund for Internasjonale operasjoner er økt til 7 millioner kroner i 2009. Veteranadministrasjonen har i tillegg avsatt 4,1 millioner kroner på budsjettet for 2009 til veteranarbeid i regi av de frivillige organisasjonene. Forsvarets veteransenter på Bæreia (Kongsvinger festning), er nå et tilbud til veteraner og deres samlivspartnere som et velferds- og rekreasjonssenter. For 2009 er det avsatt 16 mill. kr. til drift av senteret, som vil ha nærmere 20 ansatte.

KULTUR

Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT), ble opprettet 1. januar 2009 og er en sammenslåing av Forsvarets kommandantskap (FK), Forsvarets museer (FM) og Forsvarets musikk (FMUS). Disse enhetene omfatter åtte kommandantskap, åtte museer og fem musikkorps rundt om i Norge. Forsvarets musikk er Norges største statseide kulturinstitusjon med over 180 profesjo-

nelle musikere, sammen med Forsvarets museumsvirksomhet, som forvalter betydelige militærkulturelle verdier og Forsvarets kommandantskap. Disse institusjonene er en forutsetning for militær tradisjonsbevaring, nyskaping og formidling. FAKT representerer en stor ressurs for Forsvaret og samfunnet.

VERNEPLIKTEN

Vernepliktsloven sier at alle norske mannlige statsborgere som blir kjent tjenestedyktige, er vernepliktige. Verneplikten varer fra det året man fyller 19 år frem til utgangen av det året man fyller 44. Det er Forsvarets operative behov som er styrende for antallet vernepliktige mannskaper som skal gjennomføre førstegangstjeneste. Forsvarets mål er at det er de best kvalifiserte og mest motiverte som skal avtjene førstegangstjeneste. Innføring av pliktig sesjon for kvinner fra 2010 gjør at antallet sesjonspliktige øker til ca. 60.000 pr. år. Vernepliktige som av overbevisningsgrunner søker seg fritatt fra militærtjeneste, vil bli fordelt til sivil verne-

plikt (siviltjeneste). Forsøksprosjektet for rekruttering av flere personer med innvandrerbakgrunn videreføres i 2009. Forsvaret vil prioritere rekruttering av best egnet personell til kontrakter som vervede, og til befalsyrket som henholdsvis avdelingsbefal og yrkesbefal. Vernepliktsverket har på vegne av Forsvarssjefen ansvaret for felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret. Oppgavene innebærer blant annet sesjon, fordeling og innkalling til førstegangstjeneste. Vernepliktsverket er rulleførende enhet for alt militært personell i Forsvaret og har et overordnet koordineringsansvar i forhold til all rekruttering i Forsvaret.

Sesjon

Førstegangstjeneste

Repetisjon

MATERIELL OG INVESTERINGER

Regjeringen vektlegger også i 2009 gjennomføringen av betydelige investeringer for å videreføre moderniseringen av Forsvaret. Det totale investeringsbudsjettet er 9 548 mill. kroner og fordeler seg med 7 439 mill. kroner til materiellinvesteringer og 2 110 mill. kroner til nasjonal- og fellesfinansierte (Nato) investeringer i eiendom, bygg og anlegg. Hoveddelen av investeringsmidlene i 2009 vil nyttes til å videreføre prosjekter der leveransene allerede er påbegynt. Området sjøsystemer vil også i 2009 kreve betydelige midler, og da særlig knyttet til leveransene av Fridtjof Nansen-klassen fregatt og Skjold-klassen missiltorpedobåt og deres våpensystemer. Videre er ULA-klasse ubåter under oppgradering og nye flerbruksfartøyer til Sjøheimevernet under anskaffelse. Anskaffelse av nye transportfly til Luftforsvaret vil bli den største investeringen innenfor luftsystemer. Videre fortsetter oppgraderingen av F-16 kampfly og Bell 412-helikoptre. I tillegg kommer oppgradering av maritime patruljefly P-3 Orion for å bedre flyenes kapasitet til å operere blant annet i nordområdene samt levetidsforlengelse av Lynx-helikoptre til Kystvakten. Innenfor landsystemer er de største investeringene i 2009 knyttet til å forbedre sikkerheten for personell i operasjoner i utlandet og landstyrkenes evne til å operere under ulike forhold. Investeringene omfatter blant annet lette pansrede kjøretøyer og oppdatering av stridsvogn Leopard 2. Investeringer innenfor området logistikksystemer vil være anskaffelse av etableringsmateriell og sanitetsutstyr hovedsakelig til operasjoner i utlandet.

Området nettverksbaserte forsvarssystemer vil i 2009 omfatte en rekke investeringer innenfor informasjonsinfrastrukturen, blant annet FISBasis for nivå hemmelig/NATO Secret og Battlefield Management Systems. Det skal også anskaffes IKT-materiell for å understøtte Forsvarets deltagelse i operasjoner i utlandet.

Innenfor området Special Operation Forces (SOF) og soldatsystemer utgjør anskaffelse av nye håndvåpen den klart største investeringen.

I tilretteleggingen for økt kvinneandel i Forsvaret er det behov for å gjøre tilpasninger av bygningsmessig karakter. I tillegg har Forsvaret anskaffet, og har under anskaffelse, personlig bekledning og utrustning som er bedre tilpasset kvinner. Anskaffelser av materiell til kvinner vil i fremtiden bli satt i et bedre system tidlig i prosessen slik at en rekke krav og behov kan bli bedre tilfredsstillt i de løsninger som velges. Blant annet vil Nettverk for kvinnelig befal og Kvinneforum i Hæren bli involvert i anskaffelser av personlig bekledning og utrustning som kvinner skal bruke i Forsvaret.

Bevilgningen til eiendom, bygg og anlegg brukes i 2009 primært til å gjennomføre prioriterte prosjekter knyttet til gjennomføringen av langtidsplanen. I tillegg vil bevilgningen bli brukt til effektivisering av virksomheten, tiltak knyttet til å oppfylle krav i lover og forskrifter og til gjenanskaffelse av eiendom, bygg og anlegg som har nådd sin tekniske levealder. I tillegg skal bevilgningen benyttes til å gjennomføre eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter som det er behov for som følge av anskaffelse av nytt materiell.

FORSVARSBUDSJETTET

Det vedtatte forsvarsbudsjettet for 2009 følger opp Soria Moria-erklæringen og de sikkerhets- og forsvarspolitiske satsningsområdene som der er gjengitt. Særlig gjelder dette prioriteringen av nordområdene, som regjeringens viktigste satsningsområde, og internasjonal fredsbygging og konflikt-håndtering innenfor rammen av en FN-ledet verdensorden, primært i FN og NATO-regi. Tabellen nedenfor viser forsvarsrammen for 2009.

VEDTATT BUDSJETT 2009

Total forsvarsramme	33 458 296
Drift	23 910 058
EBA-investeringer	2 109 562
Materiellinvesteringer	7 438 676
Totale investeringer	9 548 238

Tall i tusen kroner

TEMA: NATO 60 ÅR

OPPRINNELSEN:

NATO, The North Atlantic Treaty Organisation, ble etablert 4. april 1949 som en vestlig forsvarsallianse. Avtalen mellom medlemslandene er formulert i Atlanterhavspakten. Norge var ett av de tolv landene som var med helt fra starten. De andre var Belgia, Canada, Danmark, Frankrike, Island, Italia, Luxembourg, Nederland, Portugal, Storbritannia og USA.

Tall om areal, innbyggere (2008) og tetthet er hentet fra Store norske leksikon (nettutgaven). Øvrige tall er hentet fra The Military Balance 2008. For å kunne sammenligne alle land, er forsvarsutgiftene oppgitt for 2007 og i amerikanske dollar. Ifølge ferske Nato-tall, har styrketallene endret seg for en del land i 2009.

I 1952 ble Hellas og Tyrkia med. Vest-Tyskland ble medlem i 1955 og Spania i 1982. 17 år senere skjedde en ny utvidelse da Polen, Tsjekkia og Ungarn ble tatt opp som Nato-medlemmer under alliansens 50-årsjubileum i 1999. Fem år senere ble i alt syv nye land med: Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slovakia og Slovenia.

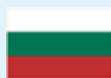
BAKGRUNNEN:

Forsvarsalliansen bygger på Den nordatlantiske traktat. Den består av 14 artikler, som beskriver virksomheten; myndighet, målsetting og forpliktelser. Innledningsvis understrekes demokratibygging, menneskerettig-

BELGIA

Statsform:
Monarki
Areal (km²):
30 519
Innbyggertall:
10 584 500
Innbyggere per km²:
346,8
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 3,93 mrd
Stående styrker:
39 690
Hær: 12 571
Sjø: 1 605
Luft: 7 470
Verneplikt: nei

BULGARIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
110 994
Innbyggertall:
7 262 700
Innbyggere per km²:
65,4
Nato-medlem siden:
2004
Forsvarsutgifter:
\$ 10 mill.
Stående styrker:
40 747
Hær: 18 773
Sjø: 4 100
Luft: 9 344
Verneplikt: ja

CANADA

Statsform:
Monarki
Areal (km²):
9 984 670
Innbyggertall:
33 223 800
Innbyggere per km²:
3,3
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 18,4 mrd.
Stående styrker:
64 000
Hær: 33 300
Sjø: 11 100
Luft: 19 600
Verneplikt: nei

heter og rettsstaten. Den mest sentrale er Artikkel 5 ettersom den slår fast prinsippet om kollektivt forsvar; et angrep på ett medlemsland er å oppfatte som et angrep på alle.

Hensikten med å danne den transatlantiske forsvarsalliansen var å samkjøre landenes militære styrker, og samtidig ha et forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid som kunne stå i mot eventuelle militære angrep.

SLIK LEDES ALLIANSEN:

Nato har ingen overnasjonal myndighet. Alle vedtak skjer etter såkalt konsensus; det vil si at alle medlemslandene må være enige i det som bestemmes. Til daglig sitter det sivile og militære representanter for hvert medlemsland i Brussel, i det som kan kalles Natos politiske hovedkvarter. På lik linje

med de andre nasjonene har Norge sin delegasjon der med Nato-ambassadør i spissen, og en militærmisjon med stedfortreder for forsvarssjefen sammen med et utvalg offiserer.

Natos øverste, daglige leder er generalsekretæren. Alliansens høyeste organ er Det nordatlantiske råd (The North Atlantic Council - NAC).

Frem til 2009 har alliansen hatt 11 generalsekretærer. Den første var briten Lord Lionel Ismay (1952-57). Nederlenderen Jaap de Hoop Scheffer har sittet i stillingen siden 2004, og det er forventet at han får en etterfølger i løpet av 2009.

Det nordatlantiske råd har møter to ganger i uken, men kan kalles inn på kort varsel, da med de stedlige representantene (ambassadørene). I tillegg er det utenriksministermø-

DANMARK

Statsform:
Monarki
Areal (km²):
43 098
Innbyggertall:
5 475 800
Innbyggere per km²:
127,1
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 4,32 mrd.
Stående styrker:
29 960
Hær: 14 240
Sjø: 3 650
Luft: 3 830
Verneplikt: ja

ESTLAND

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
45 226
Innbyggertall:
1 340 900
Innbyggere per km²:
29,6
Nato-medlem siden:
2004
Forsvarsutgifter:
\$ 386 mill.
Stående styrker:
4 100
Hær: 3 600
Sjø: 300
Luft: 200
Verneplikt: ja

FRANKRIKE

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
543 965
Innbyggertall:
64 057 800
Innbyggere per km²:
117,8
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 51,71 mrd
Stående styrker:
254 895
Hær: 133 500
Sjø: 43 995
Luft: 63 600
Verneplikt: nei

ter og forsvarsministermøter hvert halvår. Det som kalles toppmøter, der statsledere og regjeringssjefer møtes, skjer gjerne annethvert år eller etter behov. Natos øverste militære organ er Militærkomiteen. Den består i prinsippet av landenes forsvarssjefer, men til daglig er det faste stedfortredere i Brussel som deltar på komité-møtene. Frankrike trakk seg ut av det militære samarbeidet og dermed fra komiteen, allerede i 1966. I 2006 ble fransk deltakelse i militærkomiteen gjenopptatt og Frankrike skal være på vei til fullt militært samarbeid i alliansen første halvår av 2009.

KOMMANDOSTRUKTUR:

I dag er Nato organisert med det øverste militære hovedkvarteret (ACO) i Belgia, utenfor byen Mons, ca ti mil sør for Brussel.

På nivået under finnes det tre operative hovedkvarter; i Brunssum i Nederland, i Napoli, Italia og utenfor Lisboa i Portugal. Samtidig holder alliansens transformasjonskommando til i Norfolk i USA (Allied Command Transformation - ACT). Der sitter de med hovedansvaret for utvikling, eksperimentering og transformasjon av alliansen. Kompetansesenteret «Joint Warfare Center» i Stavanger er direkte underlagt Norfolk.

OMORGANISERING:

I det som ble kalt Den kalde krigen – frem til Berlinmurens fall i 1989, var det store politiske og ideologiske motsetninger, der Sovjetunionen stod i spissen for den øst-europeiske Warszawapakten, Natos motstykke. Pakten ble opprettet i 1953 og oppløst i 1991.

HELLAS

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
131 957
Innbyggertall:
10 722 800
Innbyggere per km²:
81,3
Nato-medlem siden:
1952
Forsvarsutgifter:
\$ 5,54
Stående styrker:
156 600
Hær: 93 500
Sjø: 20 000
Luft: 31 500
Verneplikt: ja

ISLAND

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
103 000
Innbyggertall:
304 400
Innbyggere per km²:
3
Nato-medlem siden:
1949
Utgifter til kystvakt:
\$59,5 mill.
Stående styrker:
ingen
Kystvakt: 130

ITALIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
301 277
Innbyggertall:
58 145 300
Innbyggere per km²:
193
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 17,77 mrd.
Stående styrker: 186 049
Hær: 108 000
Sjø: 34 000
Luft: 44 049
Verneplikt: nei

Perioden frem til 1989 var preget av en vekslning mellom våpenkappløp, styrkeoppbygging og avspenning, der den vestlige forsvarsalliansen utviklet strategier og doktriner. I 1991 ble et nytt strategisk konsept vedtatt i Nato. Dette førte til en omfattende omorganisering og en slanking av kommandostrukturen. Utover på 90-tallet kom vedtaket om operasjoner utenfor alliansens eget geografiske område (Out-of-Area Operations).

SAMARBEID OG PARTNERE:

Den nye situasjonen på begynnelsen av 90-tallet, som ble tydelig etter Berlinmurens fall og oppløsningen av Warszawapakten og Sovjetunionen, stilte alliansen overfor nye utfordringer. Det oppstod en viss usikkerhet om Nato hadde livets rett uten trusselen fra

øst. Spørsmålet var: hvilke oppgaver skulle alliansen påta seg. Først og fremst ble det satset på dialog og samarbeid mellom øst og vest. Samtidig forhandlet man Helsingforsavtalen av 1975 og en nedrustningsavtale som endte opp med CFE-avtalen (Conventional Forces in Europe). CFE-avtalen startet nedrustningsarbeidet av konvensjonelle styrker i Europa. Allerede i 1991 ble det opprettet et nordatlantisk samarbeidsråd - North Atlantic Cooperation Council (NACC), som ledd i øst-vest-dialogen. Dermed dukket ideen opp om å inkludere land fra Øst-Europa gjennom partnerskap med Nato. Partnerskap for fred ble etablert i 1994 og fikk tilslutning fra 27 ikke-medlemmer, som nå fikk et ben innenfor Nato-hovedkvarteret i Brussel. Det praktiske partnerskapsarbeidet er et tosidig forhold mellom et Nato-

LATVIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
64 600
Innbyggertall:
2 245 400
Innbyggere per km²:
34,8
Nato-medlem siden:
2004
Forsvarsutgifter:
\$ 471 mill.
Stående styrker:
5 696
Hær: 1 526
Sjø: 603
Luft: 480
Verneplikt: nei

LITAUEN

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
65 200
Innbyggertall:
3 565 200
Innbyggere per km²:
54,7
Nato-medlem siden:
2004
Forsvarsutgifter:
\$ 470 mill.
Stående styrker:
13 850
Hær: 12 500
Sjø: 450
Luft: 900
Verneplikt: ja

LUXEMBOURG

Statsform:
Storhertugdømme
Areal (km²):
2586
Innbyggertall:
486 000
Innbyggere per km²:
187,9
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 375 mill.
Stående styrker:
900
Hær: 900
Sjø: ingen
Luft: ingen
Verneplikt: nei

medlem og et partnerland. Nedrustningsarbeidet skulle skape tillit, derfor ble det avtalt mer åpenhet og gjensidige inspeksjoner av konvensjonelle styrker og materiell. Under toppmøtet i Washington i april 1999, Natos 50-årsjubileum, ble det iverksatt en handlingsplan for å forberede utvidelsen til mulige nye medlemsland, Membership Action Plan (MAP). Her ble også Natos nye reviderte konsept vedtatt.

PARTNERSKAP FOR FRED-MEDLEMMER:

Albania*, Armenia, Aserbajdsjan, Bosnia og Herzegovina, Finland, Georgia, Hviterussland, Irland, Kasakhstan, Kirgisistan, Kroatia*, Makedonia (FYROM), Malta, Moldova, Montenegro, Russland, Serbia, Sveits, Sverige, Tadsjikistan, Turkmenistan, Ukraina, Usbekistan, Østerrike. *Nato-medlem fra april 2009.

Det euro-atlantiske partnerskapsråd - The Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC) - teller femti land, og samler både Nato-medlemmer og partnerland til dialog og konsultasjoner om politiske og sikkerhetsrelaterte temaer. Vedtaket om å opprette rådet ble bestemt i 1997, i kjølvannet av krigen i Bosnia-Hercegovina, fordi flere partnerland ble trukket inn i operasjonen for å få kontroll på Balkan. Samtidig erstatter det NACC, North Atlantic Co-operation Council, fra 1991.

NATO OG RUSLAND

Nato har helt siden Sovjetunionens oppløsning hatt kontakt med Russland gjennom samarbeidsmøter. I 1997 ble dette formalisert i det som i kortform ble kalt Founding Act og skulle være et forum for konsultasjon

NEDERLAND

Statsform:
Monarki
Areal (km²):
41 526
Innbyggertall:
16 645 300
Innbyggere per km²:
400,8
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$11,61 mrd.
Stående styrker:
45 608
Hær: 18 266
Sjø: 10 401
Luft: 10 141
Verneplikt: ja

NORGE

Statsform:
Monarki
Areal (km²):
385 199
Innbyggertall:
4 737 200
Innbyggere per km²:
12,3
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 5,76 mrd.
Stående styrker:
15 800
Hær: 6 700
Sjø: 4 100
Luft: 5 000
Verneplikt: ja

POLEN

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
312 683
Innbyggertall:
38 500 700
Innbyggere per km²:
123,1
Nato-medlem siden:
1999
Forsvarsutgifter:
\$ 7,69 mrd.
Stående styrker:
127 266
Hær: 79 000
Sjø: 11 600
Luft: 28 466
Verneplikt: ja

ner. Fra 2002 ble det omgjort til Nato-Russland-rådet. Etter krigen i Georgia august 2008 ble samarbeidet lagt på is, men et halvt år senere har en ny dialog kommet i gang og skal etter planen være normalisert etter toppmøtet i april 2009.

NATO OG UKRAINA

I tillegg har Ukraina og Nato inngått en avtale for å kunne samarbeide innenfor en rekke sikkerhetspolitiske områder. I Nato arrangeres det derfor eget Nato/Ukraina-møte.

MIDDELHAVSDIALOGEN

Middelhavsdialogen ble innledet i 1994 mellom Nato og syv land i Midtøsten og Nord-Afrika; Algeri, Egypt, Israel, Jordan, Mauritania, Marokko og Tunis. Hensikten er

å bidra til sikkerhet og stabilitet i regionen, fremme bedre gjensidig forståelse og avklare eventuell misnøye med Nato blant dialog-landene. En egen samarbeidsgruppe (The Mediterranean Cooperation Group) ble etablert i 1997, og i 2004 ble samarbeidet utvidet gjennom det såkalte Istanbul (toppmøtet) -initiativet.

NATOS MILITÆRE OPERASJONER

IFOR: Implementation Force, iverksatt desember 1995 for å sikre våpenhvilen og fredsavtalen i Bosnia.

SFOR: Stabilization Force, videreføring av IFOR, fra desember 1996 til 2004. Da overtok EU oppdraget (EUFOR).

Operation Allied Force (The Kosovo Air Campaign) NATOs luftoffensiv fra 24. mars til 10. juni 1999 for å få så slutt på den

PORTUGAL

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
92 152
Innbyggertall:
10 676 900
Innbyggere per km²:
115,9
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$2,69 mrd.
Stående styrker:
42 910
Hær: 26 700
Sjø: 9 110
Luft: 7 100
Verneplikt: ja

ROMANIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
238 391
Innbyggertall:
22 246 900
Innbyggere per km²:
93,3
Nato-medlem siden:
2004
Forsvarsutgifter:
\$ 3,24 mrd.
Stående styrker:
74 267
Hær: 42 200
Sjø: 8 067
Luft: 10 500
Verneplikt: nei

SLOVAKIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
49 035
Innbyggertall:
5 455 400
Innbyggere per km²:
111,3
Nato-medlem siden:
2004
Forsvarsutgifter:
\$1,20 mrd.
Stående styrker:
17 129
Hær: 7 324
Sjø: ingen
Luft: 4 280
Verneplikt: ja

humanitære katastrofen i Kosovo. Det innebar å presse Serbia til å trekke politi og militære styrker ut av provinsen.

KFOR: Kosovo Force, iverksatt juni 1999 for å etablere og bevare sikkerheten i Kosovo.

Essentiel Harvest/Task Force Harvest.

Operasjon fra 2001 for å avvæpne etnisk albanske grupper.

Amber Fox, fra 2001 - folkestøtte-operasjon.

Allied Harmony, fra 2002 - militær tilstedeværelse i Makedonia.

Assist Eagle, fra 2001 - flybeskyttelse av USA etter 11. september.

Active Endeavour, fra 2001 - kamp mot terror i form av overvåkning og beskyttelse av skipstrafikk i deler av Middelhavet.

ISAF, Nato-ledet fra 2003 - opprinnelig en FN-støttet internasjonal styrke, vedtatt i 2001, som skulle ivareta sikkerhet rundt

hovedstaden Kabul. Nato overtok ledelsen i 2003 samtidig som ISAFs operasjonsområde ble utvidet.

Enduring Freedom, fra 2001, var aldri noen Nato-operasjon, men en USA-ledet offensiv på jakt etter Osama bin Laden, Al Qaida og væpnet taliban. I dag er operasjonen koordinert med Nato og Isaf.

Allied Provider, fra 2008 - for å bekjempe piratvirksomhet utenfor Somalia.

I tillegg har Nato Response Force (NRF) gjort innsats etter orkanen Katrin i USA i 2005 og hjulpet til etter jordskjelvkatastrofen i Pakistan 2005/2006.

I drøye to år (2005-2007) bisto Nato den Afrikanske union (AU) ved å gi transportstøtte til fredsstyrker inn og ut av Darfur samt trening og opplæring av AU-soldater og politi. Nato selv bidro ikke med kampstyrker.

SLOVENIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
20 256
Innbyggertall:
2 007 700
Innbyggere per km²:
99,1
Nato-medlem siden:
2004
Forsvarsutgifter:
\$ 750 mill.
Stående styrker:
5 973
Hær: 5 973
Sjø: ingen
Luft: ingen
Verneplikt: nei

SPANIA

Statsform:
Monarki
Areal (km²):
504 782
Innbyggertall:
40 491 050
Innbyggere per km²:
80,2
Nato-medlem siden:
1982
Forsvarsutgifter:
\$ 10,99 mrd.
Stående styrker:
149 150
Hær: 95 600
Sjø: 23 200
Luft: 20 900
Verneplikt: nei

STORBRIANNIA

Statsform:
Monarki
Areal (km²):
244 177
Innbyggertall:
60 943 900
Innbyggere per km²:
249,6
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 61,1 mrd.
Stående styrker:
180 527
Hær: 99 707
Sjø: 38 900
Luft: 41 920
Verneplikt: nei

Da OL ble arrangert i Aten i 2004, støttet Nato arrangementet med sin luftovervåking med AWACS-fly, som sikkerhet mot terrangrep.

NATO RESPONSE FORCE (NRF)

Natos hurtige utrykningsstyrke omfatter i alt 25 000 soldater fra alle forsvarsgrener samt spesialstyrker. Forpliktelsene til å stå i alarmberedskap skjer etter rotasjon, seks måneder av gangen, der medlemmene varierer hvilke bidrag de stiller med. NRF-ledelsen går også på omgang mellom de tre Nato-hovedkvarterene i Brunssum, Napoli og Lisboa.

I prinsippet skal styrken kunne rykke ut hvor som helst i verden. Oppdragene kan være evakuering, katastrofehåndtering, antiterrorinnsats eller en slags fortropp for større,

mer permanente styrker i konflikter som kan bli langvarig.

Styrkene som står i beredskap, skal kunne rykke ut på fem dagers varsel og ha en utholdenhet på 30 dager før det skal være nødvendig med nye forsyninger. Før selve beredskapsperioden er avløserne gjennom omfattende trening og forberedelser.

Det var på Natos toppmøte i Praha 2002 det ble vedtatt å iverksette forberedelser til en felles beredskapsstyrke. Allerede i 2004 begynte rotasjonen å fungere. På toppmøtet i Riga i 2006 ble styrken erklært fullt operativ. Vinteren 2009 skal styrken være inne i sin 9. beredskapsperiode.

ANNEN NATO-VIRKSOMHET

Vitenskap og miljø er stikkord for noe av

TSJEKKIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
78 864
Innbyggertall:
10 220 900
Innbyggere per km²:
129,6
Nato-medlem siden:
1999
Forsvarsutgifter:
\$ 2,78 mrd.
Stående styrker:
24 000
Hær: 16 962
Sjø: ingen
Luft: 6 130
Verneplikt: nei

TYRKIA

Statsform:
Republikk
Areal (km²):
779 452
Innbyggertall:
71 892 800
Innbyggere per km²:
92,2
Nato-medlem siden:
1952
Forsvarsutgifter:
\$ 10,88 mrd.
Stående styrker:
496 000
Hær: 402 000
Sjø: 48 600
Luft: 60 000
Verneplikt: ja

TYSKLAND

Statsform:
Forbundsrepublikk
Areal (km²):
356 978
Innbyggertall:
82 369 550
Innbyggere per km²:
230,7
Nato-medlem siden:
1955
Forsvarsutgifter:
\$ 34,32 mrd.
Stående styrker:
245 702
Hær: 160 794
Sjø: 24 328
Luft: 60 580
Verneplikt: ja

den mer sivile virksomheten i forsvarsalliansen. Vitenskap for fred og sikkerhet (Science for Peace and Security, SPS) ble forberedt allerede i 1999, der dette var nevnt i det strategiske konseptet. Miljøvern og sikkerhet for miljøet er også høyt oppe på dagsorden. Nato samarbeider både med partnerland og land i Middelhavsdialogen om utfordringer blant annet med hensyn til vann- og luftforurensninger, radioaktivt avfall, ørkenspredning, klimaendringer og energiforsyninger.

UNGARN

Statsform:
Republikk
AREAL (KM²):
93 036
Innbyggertall:
9 930 900
Innbyggere per km²:
106,7
Nato-medlem siden:
1999
Forsvarsutgifter:
\$ 2,5 mill.
Stående styrker:
32 300
Hær: 23 950
Sjø: ingen
Luft: 7 500
Verneplikt: ja

NATO-TIDSLINJE:

- **1949:** Alliansen ble opprettet 4. april i Washington DC med 12 medlemsland.
- **1951:** SHAPE (alliansens militære hovedkvarter i Europa) åpner i Paris og Eisenhower blir første SACEUR (øverstkommanderende i Europa).
- **1955:** Warszawapakten dannes.
- **1958:** Natos vitenskapsprogram ble satt i gang.
- **1962:** Cuba-krisen utvikler seg, med dragkamp mellom USA og Sovjetunionen om russiske raketter på Cuba.
- **1966:** Frankrike trekker seg fra det integrerte militære samarbeidet. Dermed flyttes året etter hovedkvarteret fra Paris til Brussel og SHAPE fra Paris til Casteau i Belgia.
- **1967:** Harmel-rapporten, definerer Natos to hovedoppgaver: forsvar og avspenning. Alliansen strategi: «fleksibelt svar» og atomvåpen integrert i styrkestrukturen kombinert med høy beredskap.
- **1973:** Nato og Warszawapakten diskuterer på konferanse i Helsinki reduksjon av konvensjonelle styrker. Konferansen

USA

Statsform:
Forbundsrepublikk
Areal (km²): 9 826 630
Innbyggertall:
303 824 600
Innbyggere per km²:
30,9
Nato-medlem siden:
1949
Forsvarsutgifter:
\$ 622 mrd.
Stående styrker:
1 498 157
Hær: 593 327
Sjø: 341 588
Luft: 336 081
US Marine Corps:
186 661
Verneplikt: nei

Albania og Kroatia vil bli tatt opp som faste medlemmer under toppmøtet i april i år.

var starten på det som er blitt til Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE).

■ **1989:** Berlinmuren faller.

■ **1990:** Nato varsler bedre tilnærming til land i øst-Europa og Tyskland gjenforenes.

■ **1991:** Warszawapakten oppløses.

■ **1995:** Nato sender soldater til Bosnia-Herzegovina, Ifor (Implementation Force)

■ **1999:** Luftoperasjon på mot Serbia, Nato oppretter Kfor (Kosovo Force).

■ **2001:** Terrorangrep på USA 11. september utløser Natos artikkel 5 om «et angrep på én, er et angrep på alle».

■ **2002:** Under toppmøtet i Praha bestemmer Nato at alliansen kan operere «Out of Area» - utenfor Natos grenser..

■ **2003:** Vedtak om ny strømlinjeformet kommandostruktur, og Nato overtar Isaf-ansvaret i Afghanistan.

■ **2006:** Utrykningsstyrken Nato Response Force , NRF, erklæres fullt operativ.

ALBANIA

Statsform:

Republikk

Areal (km²):

28 748

Innbyggertall:

3 619 800

Innbyggere per km²:

125,9

Nato-medlem: 2009

Forsvarsutgifter:

\$ 208 mill.

Stående styrker:

11 020

Hær: 6 200

Sjø: 1 100

Luft: 1 370

Verneplikt: ja (til 2010)

KROATIA

Statsform:

Republikk

Areal (km²):

56 538

Innbyggertall:

4 491 500

Innbyggere per km²:

79,4

Nato-medlem:

2009

Forsvarsutgifter:

\$ 875 mill.

Stående styrker:

17 660

Hær: 12 300

Sjø: 1 700

Luft: 1 800

Verneplikt: ja

GENERALSEKRETÆRER:

1952: Lionel Ismay,
Storbritannia

1957: Paul-Henri Spaak,
Belgia

1961: Dirk U. Stikker,
Nederland

1964: Manlio Brosio,
Italia

1971: Joseph Luns,
Nederland

1984: Peter Carrington,
Storbritannia

1988: Manfred Wörner,
Tyskland

1994: Willy Claes,
Belgia

1995: Javier Solana,
Spania

1999: George Robertson,
Storbritannia

2004: Jaap de Hoop Scheffer,
Nederland.

MEDLEMMER OG UTVIDELSER:

1949: Belgia, Canada,
Danmark, Frankrike, Island,

Italia, Luxembourg,
Nederland, Norge, Portugal,

Storbritannia, USA

1952: Hellas, Tyrkia

1955: Vest-Tyskland

1982: Spania

1999: Polen, Tsjekkia, Ungarn

2004: Bulgaria, Estland,
Latvia, Litauen, Romania,

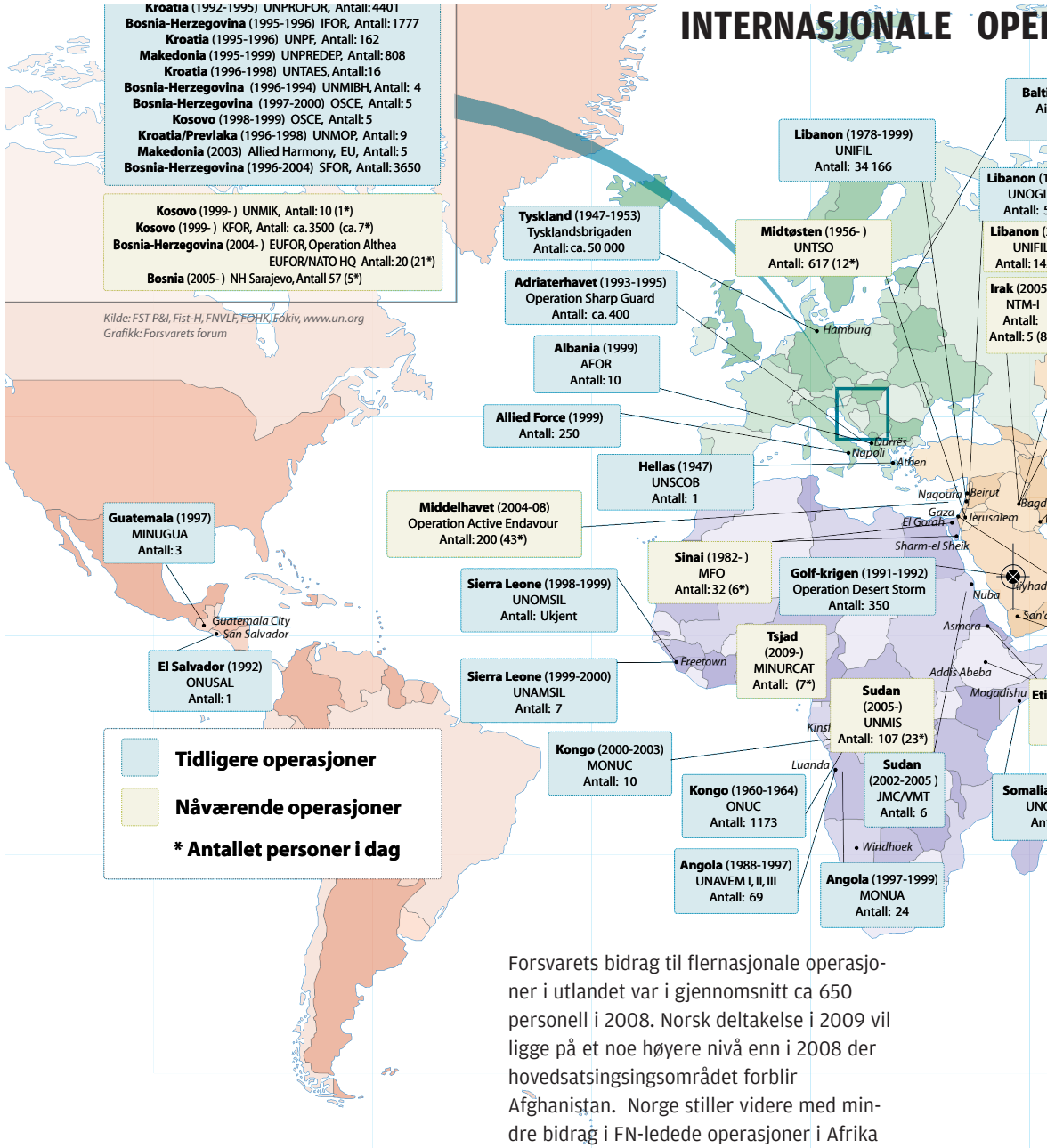
Slovakia, Slovenia

2009: Albania, Kroatia,
(eventuelt Makedonia)

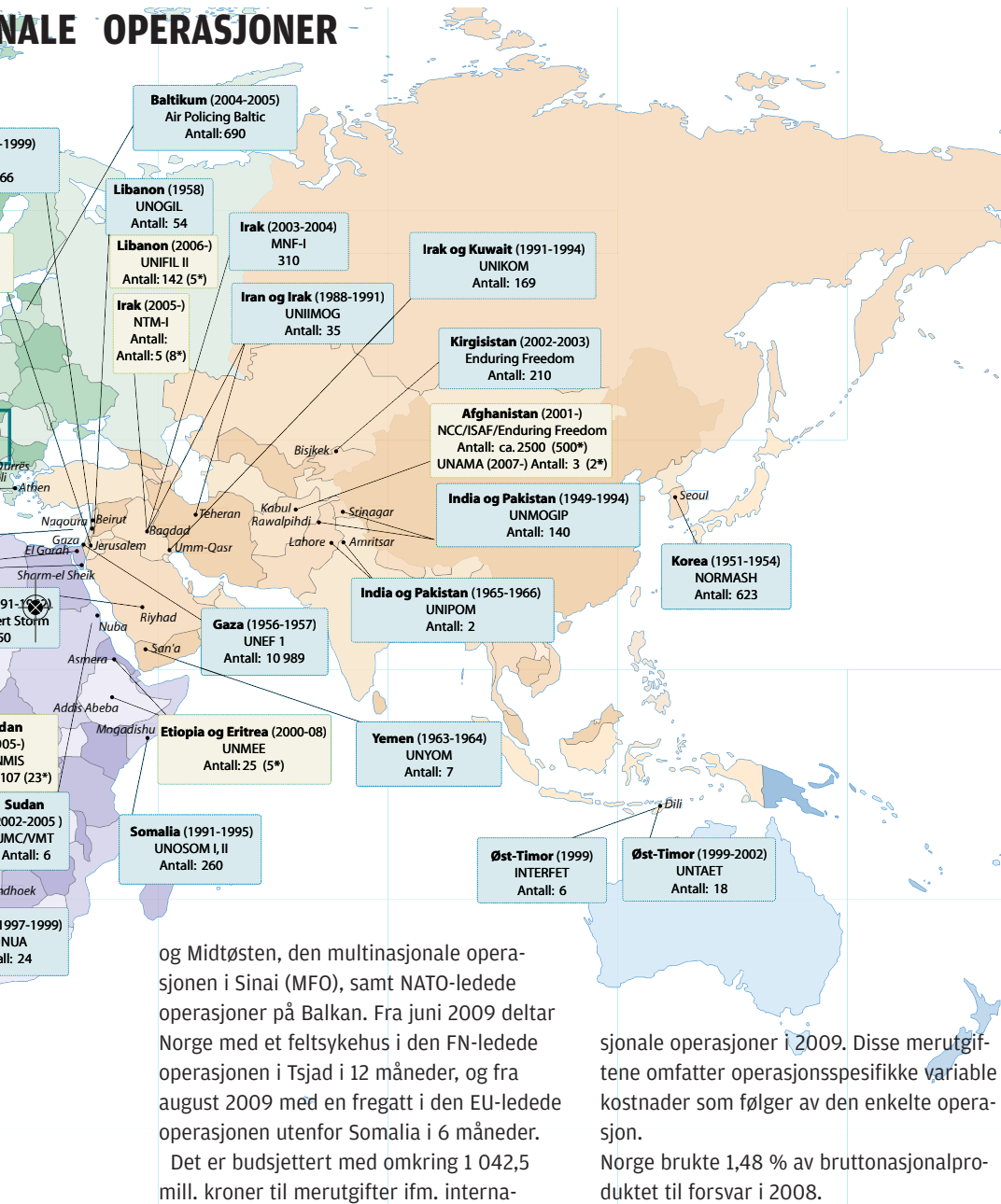
INTERNASJONALE OPE

Forsvarets bidrag til flernasjonale operasjoner i utlandet var i gjennomsnitt ca 650 personell i 2008. Norsk deltakelse i 2009 vil ligge på et noe høyere nivå enn i 2008 der hovedsatsingsområdet forblir Afghanistan. Norge stiller videre med mindre bidrag i FN-ledede operasjoner i Afrika

NALE OPERASJONER

og Midtøsten, den multinasjonale operasjonen i Sinai (MFO), samt NATO-ledede operasjoner på Balkan. Fra juni 2009 deltar Norge med et feltsykehus i den FN-ledede operasjonen i Tsjad i 12 måneder, og fra august 2009 med en fregatt i den EU-ledede operasjonen utenfor Somalia i 6 måneder.

Det er budsjettert med omkring 1 042,5 mill. kroner til merutgifter ifm. interna-

jonale operasjoner i 2009. Disse merutgiftene omfatter operasjonsspesifikke variable kostnader som følger av den enkelte operasjon.

Norge brukte 1,48 % av bruttonasjonalproduktet til forsvar i 2008.

FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Dette er noen av de frivillige organisasjoner i Norge som arbeider med forsvarsspørsmål. Eventuelle spørsmål kan rettes direkte til organisasjonene. Adressene finner du i adresselisten.

Den norske Atlanterhavskomiteé (DNAK)

ble stiftet i 1955. Den arbeider med å informere om og øke forståelsen av norsk utenriks, forsvars- og sikkerhetspolitikk med særlig vekt på det nordatlantiske samarbeidet. DNAK gjennomfører møter, seminarer, regionale kurs i sikkerhetspolitikk, studieturer og enkelte større konferanser. DNAK utgir flere publikasjoner.

Folk og Forsvar

ble stiftet 26. februar 1951 og har som medlemmer 75 landsomfattende faglige, kulturelle, humanitære og ungdomsorganisasjoner. Gjennom konferanser, kurs, seminarer, skolebesøk, foredrag, studiereiser og temadager søker organisasjonen å gi kunnskap om totalforsvaret og om vår forsvars- og sikkerhetspolitikk slik den er fastsatt av Stortinget. Organisasjonen utgir «Kontaktbladet Folk og Forsvar» og produserer temahefter og bøker om aktuelle emner.

Norske Reserveoffiserers Forbund (NROF)

ble stiftet i 1896 og er en frittstående organisasjon for alt befall. Forbundet henvender

seg særlig til reservebefall. NROF ønsker å styrke Forsvaret og fremme forsvarsviljen i samfunnet ved å styrke reservebefallets stilling i samfunnet, verne reservebefallets interesser under tjeneste, utvikle reservebefallets kompetanse og fremme internasjonalt samarbeid mellom reservebefall. Forbundet utgir bladet «Pro Patria / Vårt Vern» sammen med Krigsskoleutdannede offiserers landsforening.

Kvinnens Frivillige Beredskap (KFB)

ble stiftet 9. april 1951, og er et samarbeidssorgan for landsomfattende faglige, kulturelle og humanitære organisasjoner med et stort antall kvinnelige medlemmer. KFBs formål er å spre opplysning om Norges totalforsvar, arbeide for å styrke det sivile samfunns muligheter til å møte krisetilstander i krig og fred, søke å høyne og samordne medlemsorganisasjonenes innsats i beredskapssammenheng og fremme samarbeidet mellom disse organisasjonene og beredskapsmyndighetene.

Forsvarets Pensjonistforbund (FPF)

ble stiftet i 1983 og er en landsomfattende sammenslutning av Forsvarets pensjonistforeninger. Forbundets formål er: å ivareta og fremme medlemmenes økonomiske, sosiale og velferdsmessige interesser, støtte arbeidet med forsvarstanken og derved styrke Forsvarets stilling i samfunnet og samarbeide med sentrale militære og politiske

myndigheter, befals- og tjenestemannsorganisasjoner og andre landsomfattende pensjonistforbund til beste for medlemmene.

Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner(NVIO)

ble stiftet 16. november 1960 med navn FN-Befalets landsforening. Organisasjonen skiftet i 2008 navn til Noregs Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NIVO). Formålet er å vedlikeholde kameratskap for medlemmene og å ta vare på de som har gjort internasjonal fredstjeneste. Dette omfatter menige og befal fra alle forsvarsgrener som har deltatt i FN- og NATO-operasjoner. Det er etablert lokalforeninger som dekker hele landet. Forbundet utgir bladet «Sjekkposten» fire ganger i året.

Oslo Militære Samfund (OMS)

ble stiftet under navnet Christiania Militære Samfund 1. mars 1825. Samfundets formål er å utdype interessen for kunnskap om totalforsvaret og de militære vitenskaper gjennom foredrag, diskusjoner og utgivelse av Norsk Militært Tidsskrift, samt fremme kameratskap mellom offiserer av alle forsvarsgrener gjennom selskapeleg samvær.

Norges Forsvarsforening (NFF)

ble stiftet i 1886 og arbeider under mottoet «forsvarssak er fredssak». Ved sin informasjonsvirksomhet søker foreningen å spre opplysning om vesentlige sider ved forsvars- og sikkerhetspolitikken, og å skape forstå-

else og støtte for landets totale forsvar. Virksomheten har form av henvendelser til de politiske myndigheter, informasjon gjennom media, møter, foredrag, kurs, seminarer, etc. Foreningen utgir tidsskriftet Norges Forsvar, og medlemsbladet Forsvarsvennen. I tillegg utgir NFF også en rekke brosjyrer og publikasjoner.

Det frivillige Skyttervesen (DFS)

ble opprettet i 1893 og har som mål å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar. Skytterlagene har et nært samarbeid med de ulike forsvarsavdelinger og spesielt Heimevernet. Skytterlagene tilbyr sine skytebaner til instruksjon for Forsvarets personell, og Forsvaret bidrar med støtte når skytterlaget arrangerer stevner.

Norges Lotteforbund (NLF)

ble stiftet i 1928 og er en politisk uavhengig organisasjon basert på frivillig innsats. Under mottoet «For hjem og fedreland» arbeider NLF for å styrke nasjonens forsvarsvilje og å kvalifisere kvinner til deltakelse i totalforsvaret såvel i freds- som i krigstid. Etter å ha gjennomgått grunnopplæring, kan enhver norsk kvinne over 16 år som samtykker i nevnte formål, bli medlem og lotte. NLF utgir medlemsorganet «Lottebladet» seks ganger i året.

ADRESSER

FORSVARSDEPARTEMENTET

Glacisgata 1, Postboks 8126 Dep,
0032 OSLO
Tlf: 23 09 80 00
Faks: 23 09 60 75
E-post: postmottak@fd.dep.no
Internett: www.forsvarsdepartementet.no

FORSVARSTABEN

Glacisgata 1, Oslo
Post: Postmottak
2617 Lillehammer
Tlf: 03003
Faks: 23 09 66 88/66 91
E-post: forsvaret@mil.no
Internett: www.mil.no
Presse og informasjon:
23 09 67 29/Mobil: 990 96 729

FORSVARSBYGG

Postboks 405 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf: 81 57 04 00
Faks: 23 09 78 03
E-post: post@forsvarsbygg.no
Internett: www.forsvarsbygg.no

FORSVARETS FORSKNINGSMINISTERI

Postboks 25, 2027 Kjeller
Tlf: 63 80 70 00
Faks: 63 80 71 15
E-post: ffi@ffi.no
Internett: www.ffi.no

NASJONAL SIKKERHETSMYNDIGHET

Postboks 14, 1352 Kolsås
Tlf: 67 86 40 00
Faks: 67 86 40 09
E-post: post@nsm.stat.no
Internett: www.nsm.stat.no

FORSVARETS LOGISTIKKORGANISASJON

Grev Wedels plass nr. 9, Oslo
Post: Postmottak
2617 Lillehammer

Tlf: 03003
Faks: 23 09 66 34
E-post: forsvaret@mil.no
Internett: www.flo.mil.no

FELLESOPERATIVT HOVEDKVARTER

Postboks 8085, 4068 Stavanger
Tlf: 51 34 20 00
Faks: 51 34 28 09
E-post: postmottak.fohk@mil.no
Internett: www.fohk.mil.no

JOINT WARFARE CENTER

Office of Public Information
Postboks 8080, 4068 Stavanger
Tlf: 51 34 20 00
Faks: 51 34 21 49
E-post: pio@jwc.nato.int
Internett: www.jwc.nato.int

FORSVARETS MEDIESENTER

Grev Wedels plass 7, Oslo
Post: Postmottak
2617 Lillehammer
Tlf: 03003
Digitalt fotoarkiv: 23 09 34 66
E-post: fms@frm.mil.no
Internett: www.mil.no

FORSVARETS FORUM

Ansvarlig redaktør: 23 09 20 32
Redaksjonen: 23 09 20 30
Avdelingskontor, Bardufoss: 77 89 60 30
Faks: 23 09 20 31
E-post: desken@fofo.no
Internett: www.fofo.no

DIREKTORATET FOR SAMFUNNS- SIKKERHET OG BEREDSKAP

PB 2014, 3103 Tønsberg
Tel: 33 41 25 00
Faks: 33 31 06 60
E-post: postmottak@dsb.no
Internett: www.dsb.no

DEN NORSKE ATLANTERHAVSKOMITÉ

Fridtjof Nansens plass 8, 0160 Oslo
 Tel: 22 40 36 00
 Faks: 22 40 36 10
 E-post: post@atlanterhavskomiteen.no
 Internett: www.atlanterhavskomiteen.no
 www.sikkerhetspolitikk.no

OMBUDSMANNEN FOR FORSVARET

Karl Johans gt. 25, 0159 Oslo
 Tel: 23 35 64 70
 Faks: 22 41 00 08
 E-post: off@off.mil.no

DET FRIVILLIGE SKYTTERVESEN

Lørenvangen 19, PB 298 Økern, 0511 Oslo
 Tel: 23 17 21 00
 Faks: 23 17 21 01
 E-post: firmapost@dfs.no
 Internett: www.dfs.no

FOLK OG FORSVAR

Arbeidersamfunnets plass 1, oppg. C,
 0181 Oslo
 Tel: 22 98 83 60
 Faks: 22 98 83 61
 E-post: folkogforsvar@online.no
 Internett: www.folkogforsvar.no

KVINNERS FRIVILLIGE BEREDSKAP

Postboks 796 Sentrum, 0106 Oslo
 Tel: 22 42 49 12
 Faks: 22 42 85 52
 E-post: kfb@kfb.no
 Internett: www.kfb.no

FORSVARETS PENSJONISTFORBUND

Bygning 22, Akershus festning
 PB 1635, Vika, 0119 Oslo
 Tel: 23 09 39 19
 E-post: fp-forb@online.no

NORGES FORSVARSFORENING

Sporveisgaten 29
 Postboks 5235 Majorstuen, 0303 Oslo

Tel: 23 19 62 60
 Faks: 23 19 62 70
 E-post: foreningspost@forsvarsforening.no
 Internett: www.forsvarsforening.no

NORGES LOTTEFORBUND

Postboks 908 Sentrum, 0104 Oslo
 Tel: 22 47 82 52/22 47 82 54
 Faks: 22 33 27 23
 E-post: nlf@lottene.no
 Internett: www.lottene.no

NORSKE RESERVEOFFISERERS FORBUND

Postboks 908 Sentrum, 0104 Oslo
 Tel: 22 47 82 59
 Faks: 22 33 27 23
 E-post: sekretariat@nrof.no
 Internett: www.nrof.no

OSLO MILITÆRE SAMFUND

Myntgaten 3, 0151 Oslo
 Tel: 22 42 12 12 /22 42 03 80
 E-post: oslomilsamfund@oslomilsamfund.no
 Internett: www.oslomilsamfund.no

**VERNEPLIKTSRÅDET/
TILLITSMANNSORDNINGEN I
FORSVARET**

Rådhusgata 2,
 Oslo/mil Akershus, 0015 Oslo
 Tel: 23 09 72 41
 Faks: 23 09 72 09

**NORGES VETERANFORBUND FOR
INTERNASJONALE OPERASJONER
(NVIO)**

Bygning 22, Akershus festning
 PB 1635, Vika, 0119 Oslo
 Tel: 23 09 35 49
 Faks: 23 09 37 77
 E-post: e-bemagnussen@mil.no
 Internett: www.fnvlf.no

INFORMASJON OG BLADER I FORSVARET

Kommunikasjonsenheten i Forsvarsdepartementet er organisert som eget stabselement under departementsråden. Enheten har ansvaret for faglig koordinering i forhold til det øvrige kommunikasjonsarbeidet i Forsvaret inklusiv Forsvarets mediesenter og bladet F.

Forsvarets mediesenter (FMS) er sentral avdeling for Forsvarets sentrale informasjonstjeneste og en målrettet satsning på informasjon og kommunikasjon i Forsvaret. Avdelingen har 35 faste og 20 vernepliktige spesialister. FMS har et meget høyt kompetansenivå innen fagområdene journalistikk, multimedia, grafisk design/webdesign og teknologer, film, lyd og foto, markedsføring og rekruttering. For å «sivilisere» dette så kan FMS kalles «Forsvarets medie/reklamebyrå».

Forsvarsdepartementet

(www.forsvarsdepartementet.no) og

Forsvaret

(www.mil.no) har egne hjemmesider på Internett hvor man kan finne aktuelle nyheter og informasjon om Forsvarets virksomhet.

F utgis av Forsvarets forum på oppdrag fra Forsvarsstaben. Bladet er magasinet for og om Forsvaret, og dekker de fleste felt av Forsvarets virksomhet og hverdag.

F kommer ut hver måned. Opplaget er ca. 80 000 og sendes ut til reservebefal samt internt i Forsvaret, til organisasjoner, til deler av skoleverket, bibliotekene, arbeidskontorer, yrkesveiledere, medier og politiske organer. Bladet har en fri og uavhengig stilling.

HV-bladet

utgis av Heimevernsstaben. Bladet trykkes i 65 000 eksemplarer og distribueres til tjenstegjørende personell

i HV. Bladet kommer med fire utgaver i 2009. I redaksjonen arbeider fast tilsatte og vernepliktige.

NOEN FORKORTELSER

A

ABM = Anti-ballistic missile (rakettvernmissil)
 ACO = Allied Command Operations
 ACT = Allied Command Transformation
 AMRAAM = Advanced Medium Range Air-to-Air Missile (avansert luft-til-luft-missil med middels rekkevidde) - siden 1995 har Norge brukt dette som et bakke-til-luft missil i det norskproduserte luftvernsystemet NASAMS.
 ASBM = Air-to-surface-ballistic-missile
 ASM = Air-to-surface-missile
 AWACS = Airborne Warning and Control System

B

BALTAP = Baltic Approaches (i NATOs kommando for Østersjø-områdene)
 BFO = Befalets Fellesorganisasjon
 Brig = Brigade
 BS = Befalsskole

C

CAOC = Combined Air Operation Centre
 CCIS = Command, Control and Information System
 CFE = Conventional Forces in Europe (avtale om konvensjonelle styrker i Europa)
 CIMIC = Civilian Military Cooperation (sivilt-militært samarbeid)
 CJTF = Combined Joint Task Force (Flernasjonalt innsatsstyrke satt sammen fra flere forsvarsgrener - i Nato)
 CNOTG = Commander Norwegian Task Group
 CP = Check Point, kontrollpost

D

DFS = Det frivillige Skyttervesen
 DSB = Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

E

EBA = Eiendom, bygg og anlegg
 EK = Elektronisk krigføring
 EOD = Explosive Ordnance Disposal
 EPAF = European Participating Air Force
 ESDI = European Security & Defence Initiative

F

FAA = Forsvarets arkivadministrasjon (Lillehammer)
 FB = Forsvarsbygg
 FBT = Forsvarets bygningstjeneste
 FD = Forsvarsdepartementet
 FFI = Forsvarets forskningsinstitutt
 FFL = Forsvarets farmasøytiske laboratorium
 FHS = Forsvarets høyskole
 FIF = Felles integrert forvaltningssystem
 FIS = Forsvarets informasjonssystem
 FISBASIS = Felles informasjonssystem for Forsvaret
 FKKIS = Forsvarets kompetansesenter for kommando, kontroll og informasjonssystemer
 FKL = Forsvarets kompetansesenter logistikk
 FLA = Forsvarets lønnsadministrasjon
 FLO = Forsvarets logistikkorganisasjon
 FLO/IKT = Forsvarets logistikkorganisasjon, divisjon for informasjons- og kommunikasjonstjenester
 FLYSTN = Flystasjon
 FMGT = Forsvarets militærgeografiske tjeneste
 FMO = Forsvarets militære organisasjon
 FMS = Forsvarets mediesenter
 FMU = Forsvarsmuseet
 FN = De forente nasjoner
 FOBID = Forsvarets Oversikt over Bestemmelser, Instruksjoner og Direktiver
 FOFO = F (magasinet Forsvarets forum)
 FOH = Forsvarets operative hovedkvarter
 FOKIV = Forsvarets kompetansesenter for internasjonal virksomhet
 FOS = Felles opptak og seleksjon
 FOU = Forskning og utvikling
 FPF = Forsvarets Pensjonistforbund
 FPU = Forsvarspolitisk utvalg
 FRA = Forsvarets regnskapsadministrasjon
 FS = Forsvarsstudie
 FSAN = Forsvarets sanitet
 FSJ = Forsvarssjefen
 FSK = Forsvarets spesialkommando
 FSS = Forsvarets skolesenter
 FST = Forsvarsstaben

G

GBU = Grunnleggende befalsutdanning
 GI = Generalinspektør
 GIH = Generalinspektøren for Hæren
 GIHV = Generalinspektøren for Heimevernet

GIL = Generalinspektøren for Luftforsvaret
 GIS = Generalinspektøren for Sjøforsvaret.
 GSV = Garnisonen i Sør-Varanger

H

HJK = Hærens jegerkommando
 HMKG = Hans Majestet Kongens Garde
 HS = Horisontal samhandel
 HSTY = Hærens styrker
 HV = Heimevernet

I

ICBM = Inter-continental Ballistic Missile
 (Interkontinental ballistisk missil)
 IFS = Institutt for forsvarsstudier
 IKV = Indre Kystvakt
 IRF = Immediate Reaction Forces (NATOs styrker
 for innsetting på kort varsel)
 ISAF = International Security Assistance Force (i
 Afghanistan)
 ISL = Integreert strategisk ledelse
 ISTAR = Intelligence, Surveillance, Target
 Acquisition and Reconnaissance (etterretning,
 overvåkning, målvalg og oppklaring)
 IT = Informasjonsteknologi

J

JSF = Joint Strike Fighter
 JWC=Joint Warfare Centre, Natos treningssenter i
 Stavanger

K

K&V = Kontroll & varsling
 KA = Kystartilleri
 KFB = Kvinners Frivillige Beredskap
 KFOR = Kosovo Force
 KKIS = Kommando, kontroll og informasjonssystemer
 KMNB = Kabul Multinational Brigade
 KNM = Kongelige norske marine
 KOL = Krigsskoleutdannede offiserers landsforening
 KOP = Krigsoppsettingsplaner
 KS = Krigsskole
 KV = Kystvakten

L

LF = Landforsvar
 LOGUKS = Utdannings- og kompetansesenteret for

logistikkvåpenet
 LOS = Luftovervåkning og stridsledelse
 LSTN = Luftforsvarsstasjon
 LTF = Landsutvalget for tillitsvalgte i Forsvaret
 LUHV = Luftheimevernet

M

MAP = 1) Military Assistance Programme, 2)
 Membership action plan
 MEB = Marine Expeditionary Brigade (marineek-
 spedisjonsbrigade)
 MFO = Multinational Force and Observers (Den
 internasjonale fredsstyrken i Sinai)
 MJK = Marinejegerkommandoen
 MoU = Memorandum of Understanding (ramme-
 avtale)
 MP = militærpoliti
 MTB = Missiltorpedobåt

N

NAC = North Atlantic Council (Det nord-atlantiske
 råd)
 NACC = North Atlantic Cooperation Council (Det
 nord-atlantiske samarbeidsråd)
 NASAMS = Norwegian Advanced Surface-to-Air
 Missile System
 NATO = North Atlantic Treaty Organisation (Den
 nord-atlantiske traktats organisasjon)
 NBF = Nettverksbasert Forsvar
 NCC = National Contingent Commander (nasjonal
 kontingentsjef)
 NCF = NATO Composite Force
 NCRS = NATO Crises Response System
 NFF = Norges Forsvarsforening
 NGO = Non-Governmental Organisations
 NILU = Nordic Integrated Logistics Unit (Nordisk
 logistikkenhet, Kabul, Afghanistan)
 NLF = Norges Lotteforbund
 NOA = Norwegian Army
 NOAH = Norwegian Adapted Hawk
 NOBLE = Norwegian Battle Lab and
 Experimentation
 NOF = Norges Offisersforbund
 NOU = Norges offentlige utredninger
 NPT = Non-Proliferation Treaty (Ikke-sprednings-
 avtalen)
 NRF = Nato Response Force (Natos reaksjonsstyrke)
 NROF = Norske Reserveoffiserers Forbund

NSM = 1) Nasjonal sikkerhetsmyndighet (tidligere sikkerhetstjenesten) 2) Nye sjømålsmissiler (Naval Strike Missile)
 NUPI = Norsk Utenrikspolitisk Institutt

O

OEF = Operation Enduring Freedom
 OMS = Oslo Militære Samfund
 OP = Observation Point, observasjonspost
 OPL/F = Oppsetningsplan/fred (i fredstid)
 OSSE = Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa

P

PfP = Partnership for Peace (Partnerskap for fred)
 PRIO = Peace Research Institute, Oslo (Fredsforskningsinstituttet)
 PRT = Provincial Reconstruction Team (internasjonale avdelinger under ISAF i Afghanistan).
 PØS = Personell, økonomi og styringsstaben

Q

QRF = Quick Reaction Force (hurtig utrykningsstyrke)

R

RAC = Regional Area Command (Regionalt ISAF-hovedkvarter, Afghanistan)
 RC = Regional Command (Regional kommando)
 RO = Forsvarets ressursorganisasjon
 RRF = Rapid Reaction Force (NATOs styrker for rask utrykning)
 RoE = Rules of Engagement (nasjonale regler for deltakelse i operasjoner)
 RSF = Regional støttefunksjon

S

SALT = Strategic Arms Limitation Talks (forhandlinger om reduksjoner av strategiske våpen)
 SAR = Search and rescue
 SFOR = Stabilisation Force (Den NATO-ledede fredsstyrken i Bosnia-Hercegovina)
 SHAPE = Supreme Headquarters Allied Powers Europe (hovedkvarteret for de allierte stridskreftene i Europa)
 SHIRBRIG = UN Stand-by Forces High Readiness Brigade (beredskapsstyrke for FN)
 SHV = Sjøheimevernet

SIBO = Strid i bebygd område
 SOF = Special Operations Forces
 SOP = Standard Operating Procedure
 STANAV-FOR-LANT = Standing Naval Force Atlantic
 ST MELD = Stortingsmelding
 ST PRP = Stortingsproposisjon
 ST.F. FSJ = Stedfortredende forsvarssjef
 STSJ = Stabssjef
 STYFOR = (Virksomhet,- styring og organisering av materiellforvaltningen i Forsvaret)

T

TMBN = Telemark bataljon
 TMO = Tillitsmannsordningen i Forsvaret
 TRADOK = Transformasjons- og doktrinekommandoen (i Hæren)
 TTF = Telemark Task Force

U

UAV = Unmanned Aerial Vehicle, ubemannet luftfarkost/drone
 UKS = Utdannings- og kompetansesenter
 UNIFIL = United Nations Interim Forces in Lebanon
 UNPREDEP = United Nations Preventive Deployment Force (Makedonia)
 UNPROFOR = United Nations Protection Force (Bosnia-Hercegovina) (FNs fredsopprettende styrke i Bosnia-Hercegovina)
 UNTSO = United Nations Truce Supervision Organization (FNs organisasjon for våpenstillstandsovervåkning i Midtøsten)
 USMC = US Marine Corps (Det amerikanske marinekorpset)
 UVB = Undervannsbåt

V

VAB = Vernepliktig akademisk befall
 VEU = Den vest-europeiske union
 VPR = Vernepliktsrådet
 VPV = Vernepliktsverket

FAKTA OM FORSVARET 2009

utgitt av Forsvarsdepartementet, distribuert med F, 4/09
 Flere eksemplarer av denne publikasjonen fra:
 Departementenes servicesenter Post og distribusjon
 E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
 Layout: F • Foto: Forsvarets mediesenter og F
 Trykk: Aktietrykkeriet 2009 - opplag 90 000

Grader og distinksjoner		
HÆREN	SJØFORSVARET	LUFTFORSVARET
GENERAL General	ADMIRAL Admiral	GENERAL General
GENERALMAJOR Major General	VISEADMIRAL Vice Admiral	GENERALLØYTNANT Lieutenant General
BRIGADIER Brigadier	KONTREADMIRAL Rear Admiral	GENERALMAJOR Major General
OBERST Colonel	FLAGGKOMMANDØR Commodore	BRIGADIER Brigadier
OBERSTLØYTNANT Lieutenant Colonel	KOMMANDØR Captain (Navy)	OBERST Colonel
MAJOR Major	KOMMANDØRKAPTEIN Commander Senior Grade	OBERSTLØYTNANT Lieutenant Colonel
KAPTEIN/RITTMESTER (Kvalitet) Captain	ORLOGSKAPTEIN Commander	MAJOR Major
LØYTNANT Lieutenant	KAPTEINLØYTNANT Lieutenant Commander	KAPTEIN Captain
FENRIK Second Lieutenant	LØYTNANT Lieutenant	LØYTNANT Lieutenant
SERSJANT Sergeant	FENRIK Sub Lieutenant	FENRIK Second Lieutenant
KORPORAL Corporal	KVARTERMESTER Petty Officer	SERSJANT Sergeant
MENIG Private	LEDENDE MENIG Leading Rating	KORPORAL Corporal
VERVEDE: GRENADER/Enlisted	UTSKREVET MENIG Junior Rating	FLYSOLDAT Private
VERVEDE: GRENADER/Enlisted	VERVEDE: MATROS/Enlisted	VERVEDE: GRENADER/Enlisted

